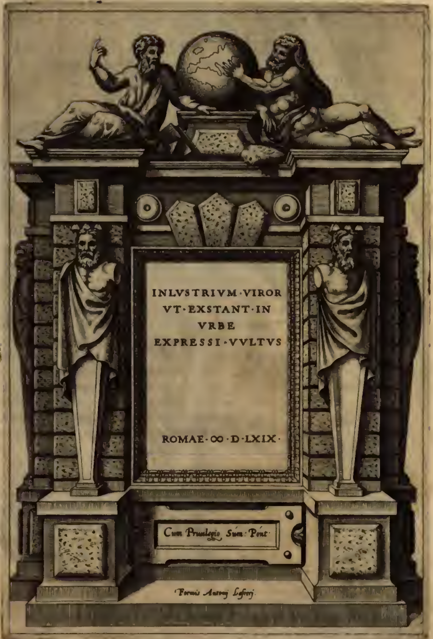

INLVSTRIVM·VIROR
VT·EXSTANT·IN
VRBE
EXPRESSI·VVLTVS
ROMAE·∞·D·LXIX·
Cum Priuilegio Sum: Pont·
Formis Antonij Lafrerj.

ILLVSTRISS. AC. REVERENDISS. DN.
DN. ANTONIO. PERENOTTO
S.R.E. CARDINALI. GRANVELAE.
ARCHIEPISCOPO. MECHLINIENSI

Achilles Statius S. P. D.

QVI uirtutes atq. artes homine libero dignas colunt, idem neceſſe eſt auctores earum ac tamquam parentes colant. tum illos quoq. qui in iſdem olim artibus excelluerunt. Horum illi, vt cetera deſint, nacti ſigna atq. imagines ſic adficiuntur, ut uiuentes uidere illos ſibi uideantur. Neq. uero aliter Syrophanes Aegyptius deſiderium ac dolorem, quem unici filij morte ſummum ceperat, niſi ſpectanda illius identidem figura, lenibat. Cui poſteritas multum debet, quod illi artem pulcherrimam amoris uis ac doloris expreſſerit. Iam uero dici non poteſt, quam nos magnorum uirorum uultus ipſi commoueant, & ad uirtutis excitent ſtudia. Namq. ab his praeclare dicta factaq. multo tum demum cogitamus attentius. Horum in imagines uelut in ſpeculum ſi frequenter inſpiciant homines, ne illi magnum fructum ceperint. A clariſſimorum enim uirorum profecti memoria iſdem quibus illi gradibus ac ueſtigijs ad ſummam uirtutē cum peruenerint, ſalutem ſaepe, gloriam quidem certe ſibi ac patriae ſemper maximam pepererunt. Quod cum ita ſit, ſummorum uirorum imagines, e ruinis urbis erutas, & a ſcientiſſimis ſcalptas hominibus, qui uel illos uiderunt, uel ab illorum multo quam nos memoria recentiores, quales fuerint expreſſerunt, easq. quam fieri potuit proxime ad archetypum effictas edimus. Quod opus Perenotte Cardinalis ampliſſime uiſum eſt ad te mittere, cui res antiquae laudis & artis, ut ait poeta, incredibilem uoluptatem adferunt. ieis uero deditos homines ſumme diligis. nec ea contentus amoris abundantia, beneficentiam adiungis. Itaq. ſi nullis eſſes harum, quas colis, artium praeditus ornamentis, haec excellentibus illis uiris ſola te uirtus aequaret. praeclare enim Chryſoſtomus eos, qui apoſtolorum laboribus pares eſſe non poſſunt, benemerendo pares fieri pronunciauit. Tu uero notitia, & ipſius admiratione doctrinae commotus cum eius ſtudia omnia, tum uero etiam ſtudioſos omnis incredibili humanitate ac beniuolentia complecteris, opib. iuuas, dignitate & praemijs auges. Quam multa

huius

huius tuae laudis testimonia atq. exempla, & quam possem alte hoc loco repetere. Etenim cum tu parentis tui clarissimi sapientissimiq. uiri gratia, & meritis, & tuopte ingenio atq. indole, Carolo V. Imp. longe carissimus esses, ac iucundissimus, dignus etiam uisus es, qui statim in ipso adulescentiae tuae tamquam aditu patri res Caesaris maximas administranti adiumento esses, atq. illo uita functo solus ipse illa onera, & grauissimam negotiorum molem diutissime uice sacra sustineres. At Philippus Rex Augusti filius fidem, usum, scientiam, ingenium, ceteraq. animi tui ornamenta spectata & perspecta, perpetua uita, cum uehementer & amaret, & admiraretur, eodem apud se loco ut esses, uoluit. Quo quidem omni tempore ceteras laudes tuas iuuandi doctos studio, & liberalitate cumulasti. Itaq. effectum est, ut, quem Caesar ornauisset, Rex Philippus auxisset, Pontifex maximus quam potuit maximae cumulo dignitatis amplificaret. Ego uero, tui pridem studiosissimus & obseruantissimus, ac fratrum tuorum multis magnisq. uirtutibus ornatissimorum uirorum, ac totius deniq. clarissimae domus uestrae cupidissimus, tot laudes ac uirtutes tuas amare non sat habui, nisi amoris etiam in te mei atq. obseruantiae significationem darem, & quo modo possem, egregiam istam liberalitatem imitarer, ad teq. mitterem imagines illustrium uirorum, ut his explicatis, tu quoq. uirtutum omnium uiuens ac praesens occurras exemplum. Vale.

Dat. Romae. Kal. Aug. ∞ D LXVIII.

ACHILLES. STATIVS
LECTORI. SAL.

TErminorum vsum in regundis agrorum finib. ac maiorum institutum, quam potero breuissime demonstrabo. Principio limites priscis illis temporib. nulli fuerunt. Namq. vt in. I. Saturn. scribit Macrobius, nihil cuiusquam priuatum sub Saturno fuit, quod ait Vergilium significare, cum dicit, Nec signare solum, aut partiri limite cāpum Fas erat. In eandem sententiam Tibullus, Non domus vlla fores habuit, non fixus in agris, Qui regeret certis finib. arua lapis. Deinde post suum cuiq. constitit, agriq. dimetiti. lapides ipsi, quib. id effectum, Termini, ac Limites uocati. quorum non vnum genus fuisse, Latinus, varijq. auctores docent ij, qui nuper in Gallys inuenti sunt, atq. editi. Cuius rei nonnulla, opinor, mentio etiam apud Seuerinum Boetium in libro de Geometria. Tibullus genera duo commemorat, Nam veneror seu stipes habet desertus in aruis, Seu vetus in triuijs florea serta lapis. Totidem Ouidius; Termine, siue lapis, siue es desertus in agris Stipes, ab antiquis tu quoq. nomen habes. Qui vero ad antiquissimum auctorem, ad Numam regem Termini Dei cultum religionemq. referunt, auctores Dionysius Halicarn. T. Liuius; Festus siue Sextus Pompeius. Idem Numa sanxit, qui terminos vellere, alio transferre, occulere, exarare ausus esset, ipsum, bouesq. sacros esse. Quib. terminis Numa fundos cuiusq. circumscribi voluit, quo aliena inuadendi, occupandiq. hominum libidini sic quasi fraenos injiceret; siue, quod ait Vergilius, Limes agro positus litem vt discerneret aruis. Deus ipse Terminus varijs appellatus nominib. Baetylus, id saxum scilicet, quod pro Ioue Saturnum vorasse fabulae prodiderunt. Abadir, auctore Prisciano. Caelus, et Uranius: siquidem Terra natus Alemon. huius deinde filius Vranius, siue Caelus; siue Terminus limitum Deus, limes, τέρμων, ὅρος. Iouem quoq. Terminalem Graeci, Latiniq. dixerunt, quem Plato in. VIII. de legibus ὅριον, Iulius Pollux in IX. dicit ὁρόριον. Cui Terminos ipsos Numam sacrasse tradidit Dionysius. Idem Numa cum Tatio Tarpeia in rupe Termino deo templum dicauit. Ibi post Tarquinio, siue Priscus, siue Superbus is fuit, Ioui, cuius nullum adhuc erat in Vrbe delubrum, Iunoni ac Mineruae templum ex voto dicaturo, cum ceteri di, quorum illic exstabant sacella, cessissent, restitere Mars, Terminus, Iuuentas. Nam, cum omnium sacellorum, inquit Liuius, exaugurationes admitterent aues, in Termini fano

non

non addixere. Manserunt igitur in Capitolio tres illi di. quamquam Seruius illud interpretans Poetae. Dum domus Aeneae Capitoli immobile saxum Accolet, solum mansisse Terminum scribit. Huic sacra sub dio fiebant. quo factum, vt in qua Terminus erat templi pars esset aperto ac patente in sublime fastigio. eidem coeptum fieri libationib. incruentis, deinde etiam porca, atq. agna. Auctores Horatius, atq. Ouidius. Sacrificium fiebat vtrimq. ab ijs, quorum erant agri contermini. Terminus ipse religionis caussa fascijs velabatur. quod illum Saturnus deceptus, ac Iouem infantem ratus obuolutum fascijs deuorasset. Auctor Prudentius. Quemadmodum vero a Neptuno Neptunalia, a Volcano Volcanalia, a Libero Liberalia, aliaq. alijs ab dis festa dicebantur: sic Termino indictae feriae ab eodem Terminalia vocabantur. quae vt quidem scribit Ouidius erant. X. Kal. Mart. vt Varro in. V. de lingua latina prid. Kal. Mart. Terminalia enim, inquit Varro, quod is dies anni extremus constitutus. Itaque Varro Terminalia non a Termino; sed ab extremo anni die dicta interpretatur. Annum autem intelligit mensium. X. quem prisci Romani Kalendis Martijs exoriri dicebant. Neq. vero silentio praetereundum, agrum eundem multifariam limitib. intercisum fuisse. argumento est vel illa tabella ahenea Genuae, quae inter Veiturios ac Genuates ortam litem incidit. Deus tamen vnus esse Terminus existimabatur. Hunc intellegens Horatius in. I. Carm. dixit, Namq. me silua lupus in Sabina, Dum meam canto Lalagen, & vltra Terminum curis vagor expeditus, Fugit inermem. Nec minus ingeniose philosophi ab agris, quos in scholis figerent terminos, transtulerunt. Diffinitiones enim suas ὅρους appellarunt, quia scilicet, quod in finiendis discernendisq. agris termini praestant, idem in discernenda cuiusq. rei natura diffinitionis vsus esset. Iam quod a Lucretio non semel, vt opinor, dicitur, alte terminus haerens, indidem ductum translatumq. videri debet, vt illud quoque Flacci, Est modus in rebus, sunt certi deniq. fines, Quos ultra citraq. nequit consistere virtus. Qui vero hac figura Termini Romae sunt, has ego Polluci σήλας ἰφορίας dici existimo. Auctorib. autem illis varijs Hermulas, alijs προτομάς. quo nomine caput tantum ac summa pectoris intelleguntur. namq. eadem species est ac figura eius, quam illic Hermulam dici animaduerti. Qua sane specie, ac forma pars maxima signorum Romae visitur, vt in agrorum limitib. fixos hos fuisse Terminos facile iudices. Idem forte significans dixerit Iuuenalis, Nil nisi Cecropides, truncoq. simillimus Hermae. quod fere non nisi inlustrium virorum memoriae honoris caussa dabant. id nimirum significantes, eo virtutis illos peruenisse, quo progredi nemo posset vlterius. aut qui ad eum, ad quem illi, virtutis ac doctrinae gradum peruenisset, nihil esse praeterea laudis, quod in eo genere sibi pararet. sed iniuria temporis Terminalib. columnis alijs capita detersit, aliarum, reliquis

tantum

tantum capitibus, truncos perdidit, atq. in utroq. genere, vel inerant antiquitus scalptae litterae, vel non inerant. Hic autem liber continet, tum quae signa litteris erant antiquitus incisis, tum quae non erant. Acciderit fortasse deinde hominum errore his imaginib. quas nunc edimus, ut qui truncus, aut trunci pars sine capite fuit, aut sine trunco caput, falso post manu adiutum cohaeserit, caputq. suum truncus, truncum suum caput desideret. Sed hoc illi viderint, ac, siqua est, eam quoq. culpam praestent. Nos enim summa fide quod exstat, atq. ut exstat, edidimus. Quia vero melior pars instar habuit terminorum, de Termino tam multa dicta sint. Quid autem inlustrissimorum, ac notissimorum virorum vitas minime necessario labore conscriberemus iis, quib. Dionysii, Plutarchi, Philostrati, Diogenis Laertii, aliorumq. scriptorum uberrimi, purissimiq. fontes paterent. Quod certe postulare res ipsa videbatur, quia statuas olim sine inscriptione veteres fere non ponebant, eam nos consuetudinem secuti his tamquam statuis carmen subscripsimus e Graeco expressum, si quod exstabat. quo cum deficiebamur, nostrum qualecumq. fingebamus. Tu vero similium signorum magnam vim etiam veteribus artificib. aere, marmure, aut alia quauis materia varie ductam atq. expressam isdem typis edendam propediem exspecta. Nunc illud etiam bone lector admonendus es; quod dixi iconas, siue imagines, quas latine etiam similitudines vocat Plinius, Aegyptium Diophanen primum instituisse, D. Fulgenti sum secutus auctoritatem. C. Plinius Dibutadis figuli Sicyonii tradit inuentum. Namq. Pasiteles, ut idem scribit, plasticen matrem statuariae, sculpturae, & caelaturae dixit. Qui vero deinde in reliquis tribus idem ipsum primi tacmiptarint, atque effecerint, docet idem Plinius. Neq. vero putandum est quamcumq. hominis imaginem fictam, pictam, scalptam, caelatam, aut statuam esse icona, idest similitudinem. Quod illius in. XXXIV. verba, ut opinor, deelarant. Effigies, inquit, hominum non solebant exprimi nisi aliqua inlustri caussa perpetuitatem merentium. & primo sacrorum eertaminum victoria. maximeq. Olympiae. ubi omnium, qui vicissent, statuas dicari mos erat. eorum vero, qui ter ibi superauissent, ex membris ipsorum similitudine expressa, quas iconas vocant. Vale.

ILLVD iterum mihi monendus es lector optime, ut cum tibi forte collibitum fuerit adire ad ea loca, in quibus esse haec signa tamquam digito demonstrauimus, nec ea tamen apparebunt, nequa propterea sit admiratio, neue tibi nos dedisse uerba existimes. Hae sunt enim rerum uices humanarum, ut ab alijs ad alios facile transferantur. Nam quid est cuiusq. tam proprium ac suum, quod alterius mox esse non possit. Etenim si quae natura constant, & tamquam solo fixa teneri cernimus, natura saepe mutauit, montes in plana deducti, plana in montes excreta, uel etiam loco mota alio quasi commigrarunt, quid mirum exemptiles urbis ornatus & tamquam ruta caesa expetita, direpta, donata, asportata sedem locumq. mutasse. eleganter ac uere Flaccus,

SED VOCAT VSQ. SVVM, QVA POPVLVS ADSITA CERTIS
LIMITIBVS VICINA REFVGIT IVRGIA. TAMQVAM
SIT PROPRIVM CVIQVAM, PVNCTO QVOD MOBILIS HORAE
NVNC PRECE, NVNC PRETIO, NVNC VI, NVNC SORTE SVPREMA
PERMVTET DOMINOS, ET CEDAT IN ALTERA IVRA.

Vrbem uides, qua quid esse pulchrius in terris, quid tutius, quid firmius, ac stabilius uidebatur, utpote quae non tueri tantum sua, sed aliorum etiam res, statum, fortunas ab omni tutas iniuria, defensasq. diu praestitit. & tamen eadem nunc omnibus ornamentis orbata, haec adeo non retinuit, ut ne sua quidem ipsa mole diu stare potuerit. Et uero non illa iam ornamenta urbis, sed urbem ipsam in urbe quaerimus. Itaq. si notatis locis quaerenti forsan illa minime comparebunt, ne quid tu nostra de fide propterea uel detrahas, uel conquerare, sed, quod supra posui, rerum potius humanarum condicioni adscribe, nosq. ama, qui nisi tibi hanc operam studiose nauassemus, & fugientibus, ac ruentibus urbis ornamentis conatus hic noster praesto fuisset, non ipsa tantum prototypa, sed eorum quoq. prorsus exempla desiderasses.

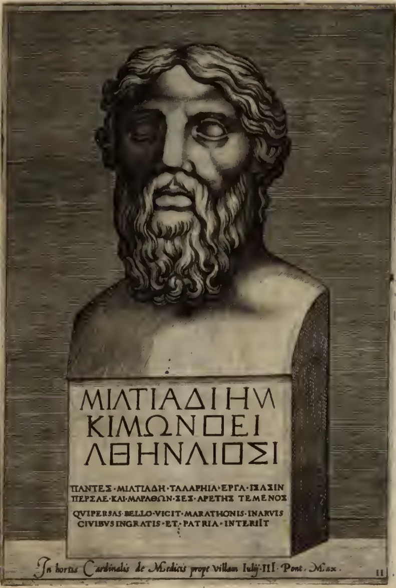
Apud Achillem Maffeum.

Incerti.

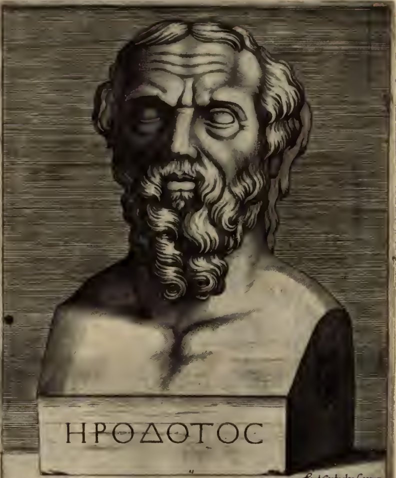
Hic sapiens primum, atq. animo percurrit Olympum
Primus, et hunc Mileti Jonia urbs aluit.

Aliud.

Nempe tuum exiguum monumentum, at nomen adiuit
Ingeniose Thales Sidera summa tuum.

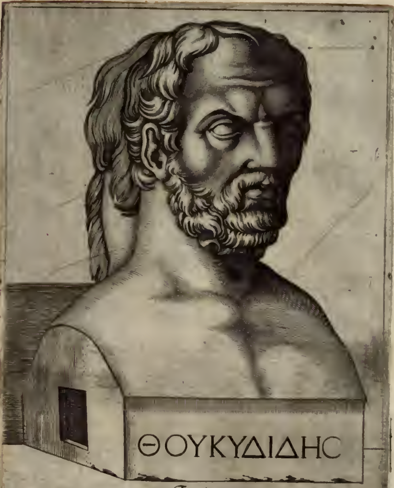
In hortis Cardinalis de Medicis prope villam Iulij·III·Pont. Max. 11

Incerti.

Non Halicarnasi uates indictus abibit
Herodotus sapiens, ueterum decora alta uirorum
Europaeq., Asiaeq., inrepens uidit et aetas
Quaecumq., ille nouem Musis sacrauit, amoenis
Florib. et linguae consporsit Ionidis omnia.

Apud Cardinalem Caesium
Saxi [illegible] pars altera
Herodotum, altera Thucydidem
effert quae proxime videtur

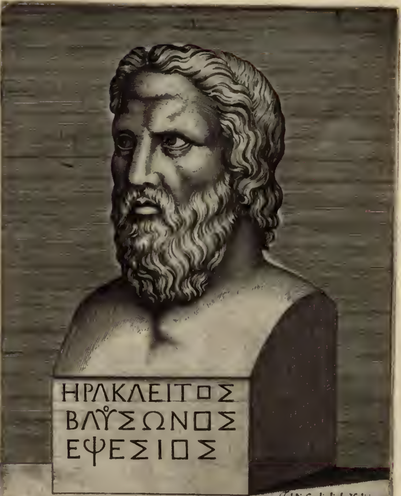

Incerti

Thucydides animum uersans quasi texere uisus
Historiam per uerba, hominum prodentia mores.
Dexteram enim tollens alte, Martem ille cruentum
Spartae acies cecinit miscentem, et Cecropidarum,
Et ditem altricem Graium terram ense metentem

ΛΥCΙΛC
Ex Plutarcho.
O sata calliope, fandi doctissima, siquid
Et sapis et praestas, cura docere tua est.
Namq. aliam in formam mutatum, aliasq. sequentem
Vitae delicias, corporeq. ipsum alio,
Virtutis praeconem edes, Orco inuideat qui
Morte obita sapientem, efficiatq. deum.
Tum carum liceat cunctis monstrare sodalem,
Defuncto uirtus quaeq. superstes erit.
Apud Johannem Baptistam Victorium ciuem Ro.
VII

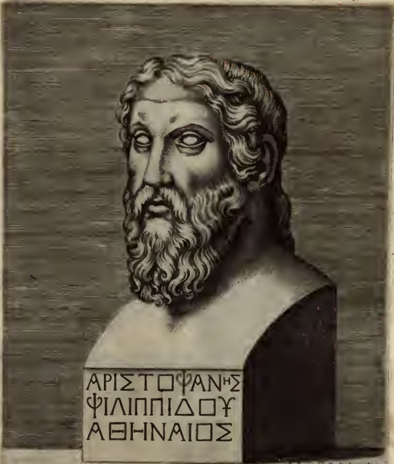

In hortis Cardinalis de Medicis prope villam Iulij III. Pont. Max.

Incerti

Heraclitus ego, indocti ne attingite, doctis
Namq. laborauit, mensq. manusq. mea.
Vnus ter mihi mille homines, numeroq. carentes,
Nullus, et haec audit hic quoq. Persephone.

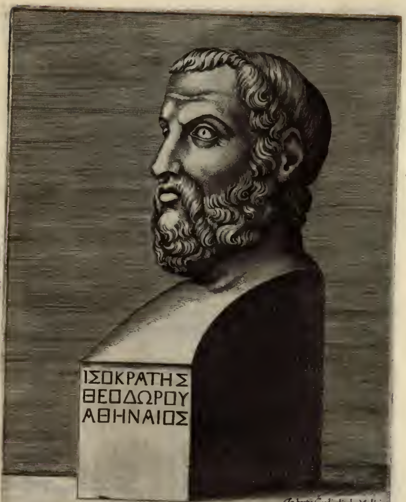
VIII

In hortis Cardinalis de Medicis
prope villam Iulij III. Pont. Max.

Jncerti

Sunt tot Aristophanis diuina opera, his enim Acharnan
Multam Hederam in uiridem contulit ante comam.
Quantus inest Scriptis Bacchus, sale plurima quantum
Nigro, atq. horribili, fabula plena sonat.
O praestans animi, Graus qui moribus apta,
Quiq. nota, ridens comice, digna notas.

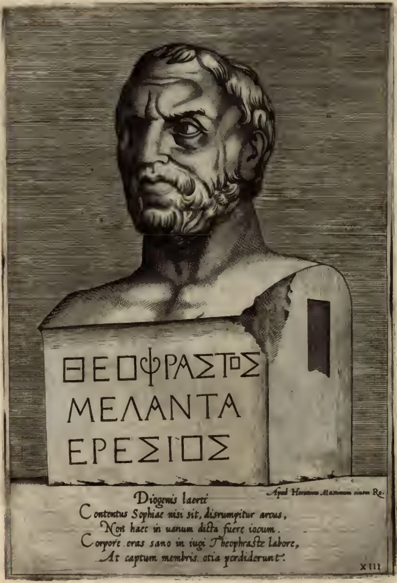

In hortis Cardinalis de Medicis
prope villam Iulij III. Pont. Max.

Incerti

Isocrates, quod lumen habet facundia, salue,
Ipse aeri decus addis enim, fariq. uideris
Nunc etiam sapienter, opus mutum, et statua infans.

X

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ
ΜΕΛΑΝΤΑ
ΕΡΕΣΙΟΣ
Diogenis laerti
Contentus Sophiae nisi sit, disrumpitur arcus,
Non haec in uanum dicta fuere iocum.
Corpore eras sano in iugi Theophraste labore,
At captum membris otia perdiderunt.
XIII

In hortis Cardinalis de Medicis prope Villam Iulij III. Pont. Max.

Æchillis Statij

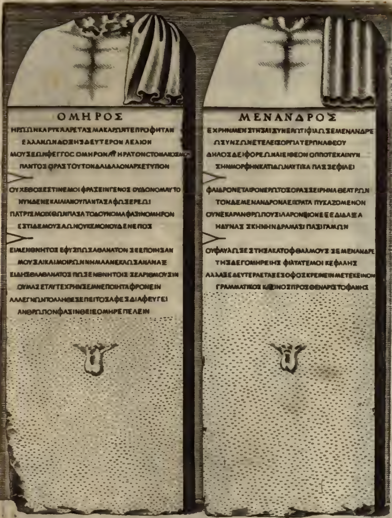
Carneades eluet in Chrysippum inuectus, eundem
Antipatri mulsum dira uenena necant.

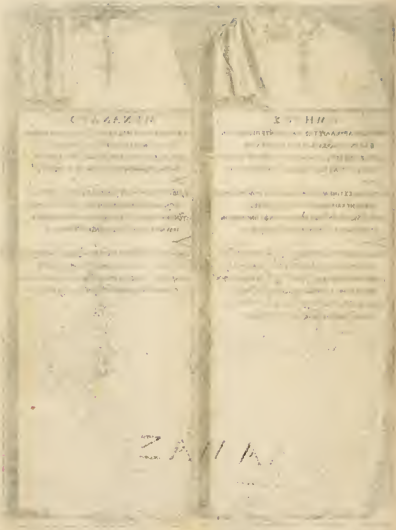
Apud Card. Caesium.

XV

Repertum in suburbio ad ·III· fontes extra portam trigeminam, nunc Sancti Pauli. translatum inde in eam molem, quae uolgo Mausolaeum Augusti dicitur.

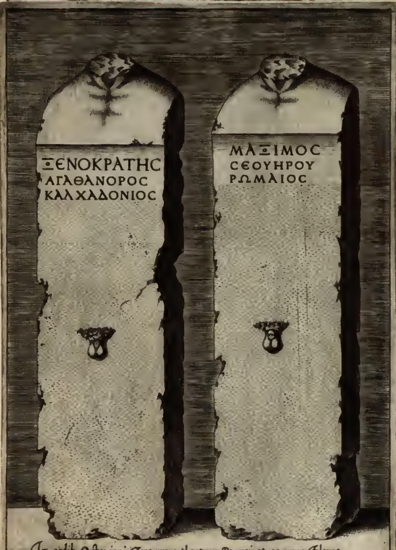

M·PORCIVS M·F
CATO
CENSORIVS
ΑΡΙΣΤΟΓΕΙΤΩΝ
ΘΕΟΤΙΜΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΟΣ
Ex plutarcho.
Glaucum oculis, rufum, mordacem, nec morientem
Porcium ad infernum ...sephone recipit.
Apud Card Carpensis
XVII

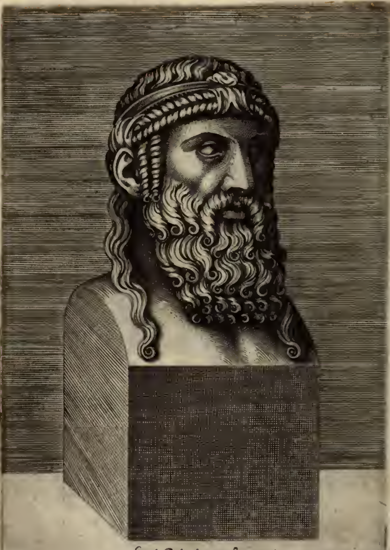

ΠΛΑΤΩΝ
ΑΡΙϹΤΩΝΟϹ
ΑΘΗΝΑΙΟϹ
P·VALESIVS
VOLESI·F·
POPLICVLA
In aedib. Octauiani Zeno prope theatrum
Pompei, et campum Florae.
Apud Achillem Maffeum
XVIII

In aedib. Octauiani Zeno prope theatrum Pompei. et campum Florae.

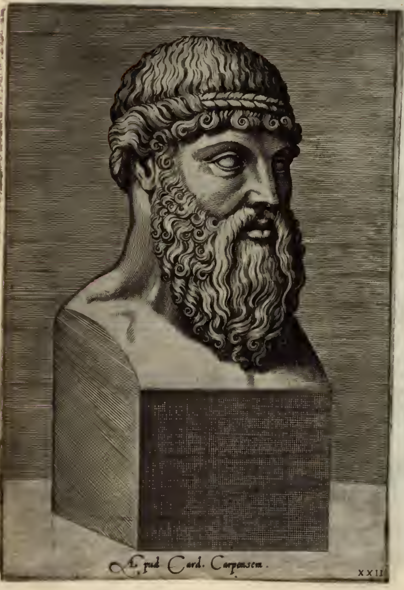
Apud Cardinalem Sanctae Crucis.

XX

Apud Card. Caesium.
XXI

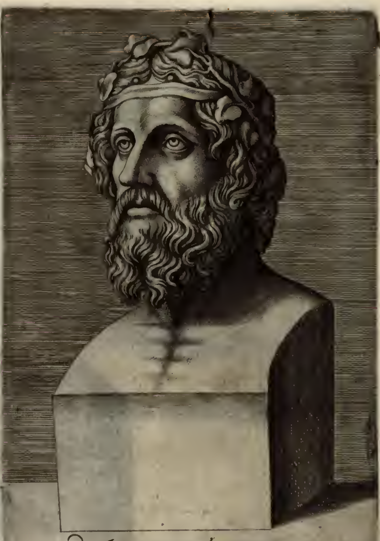

Apud Card. Carpensem.

XXII

Apud Johannem Antonium, & Vincentium Romanos.

XXIII

Apud Tiberium Calcagnum sculptorem Florentinum.

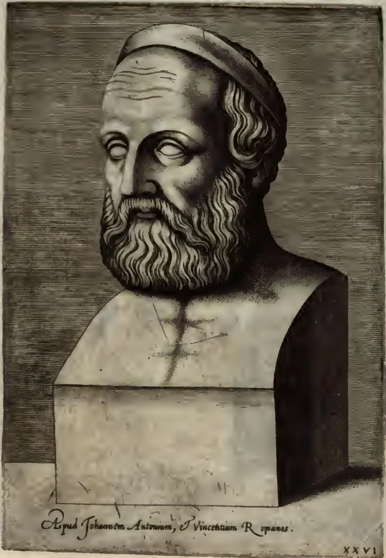
XXIV

Apud Tiberium Calcagnum sculptorem florentinum

XXV

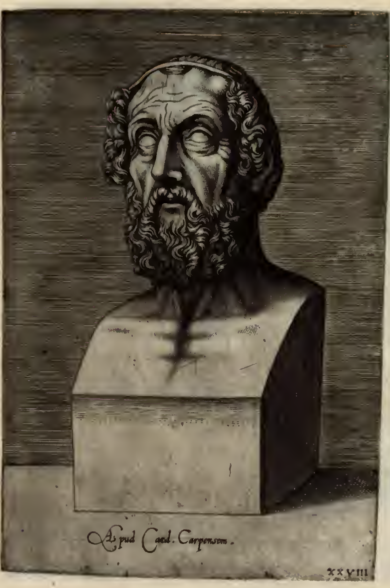

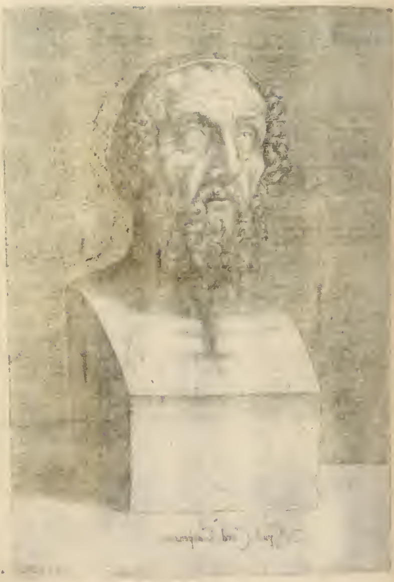

Apud Johannem Antonium, & Vincentium R oganes.
XXVI

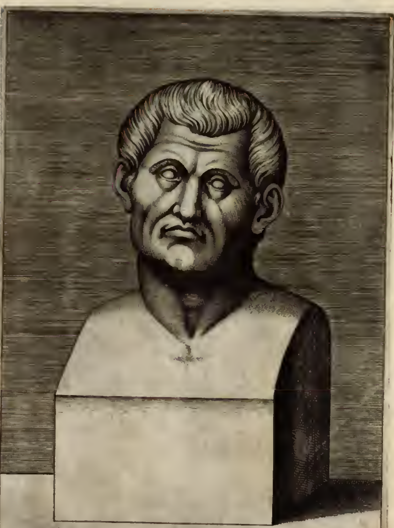

Apud Card. Caesium.
XXVII

Apud Card. Carpensem.
XXVIII

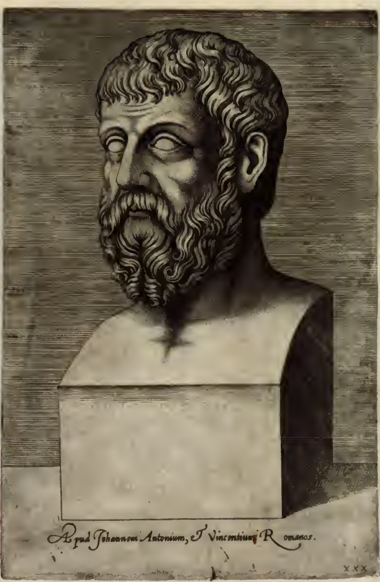

In hortis Cardinalis de Medicis prope villam Iulij III. Pont. Max.

XXIX

42. [illegible], ACHILLES. Illustrium virorum ut
extant in urbe expressi vultus. Roma.
Antonio Lafreri, 1569.

Apud Tiberium Calcagnum sculptorem Florentinum.

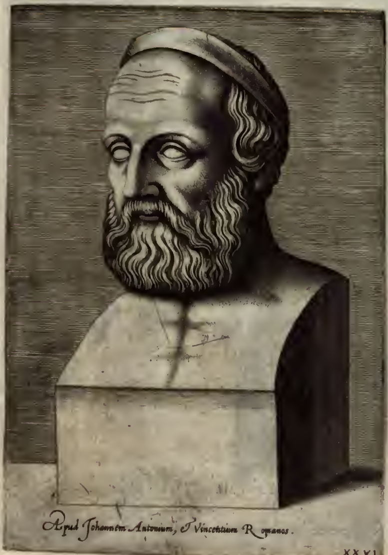
XXIV

Apud Tiberium Calcagnum sculptorem florentinum

XXV

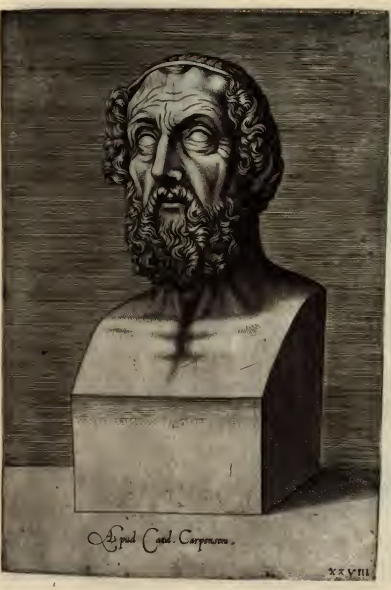

Apud Johannem Antonium, & Vincentium Romanos.
XXVI

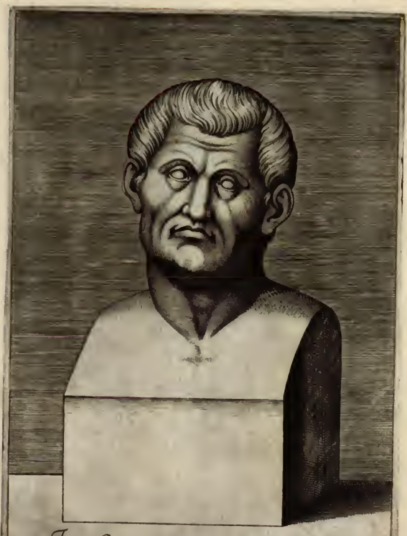

Apud Card. Caesium.
XXVII

Apud Card. Carpensem.
XXVIII

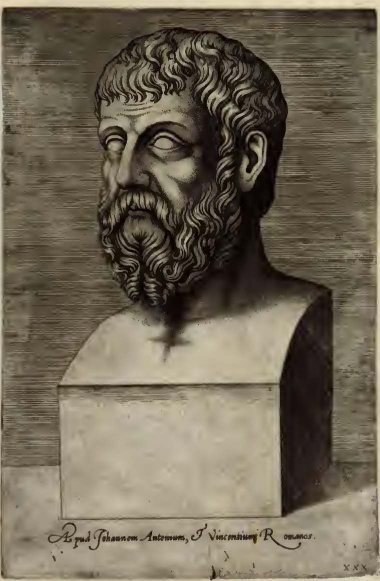

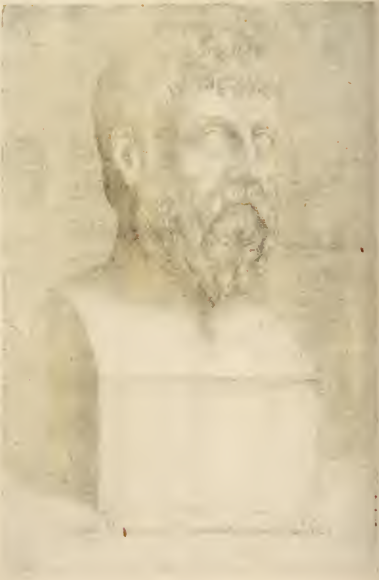

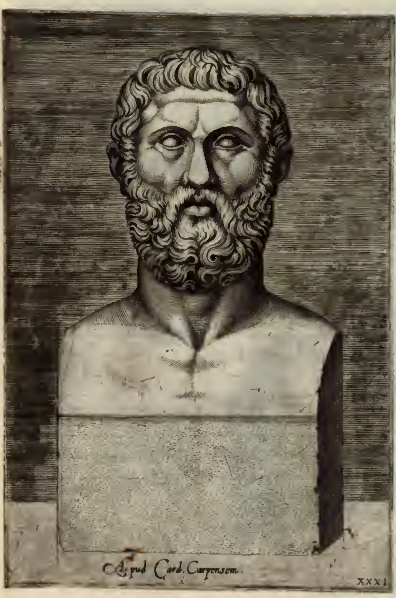
In hortis Cardinalis de Medicis prope villam Iulij III. Pont. Max.

XXIX

Apud Johannem Antonium, & Vincentium Romanos.
XXX

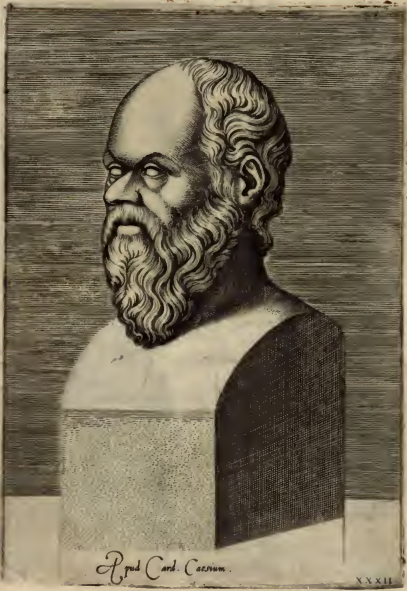

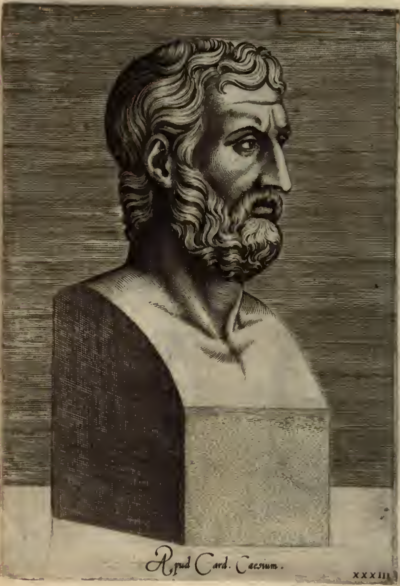
Apud Card. Carpensem.

XXXI

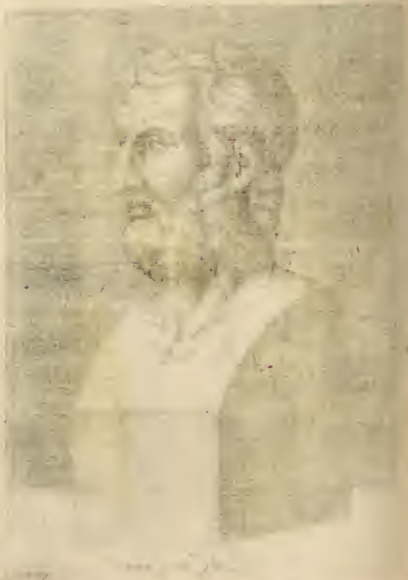

Apud Card. Caesium.
XXXII

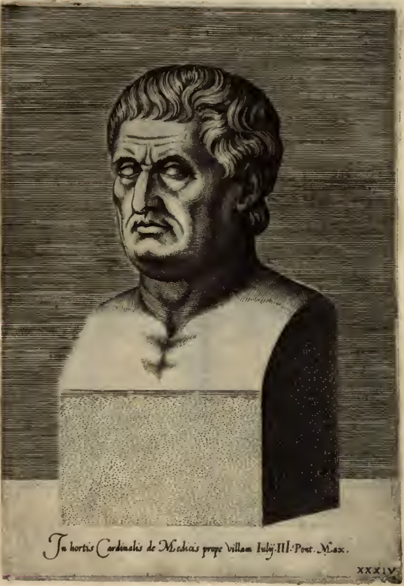

Apud Card. Caesium.

XXXIII

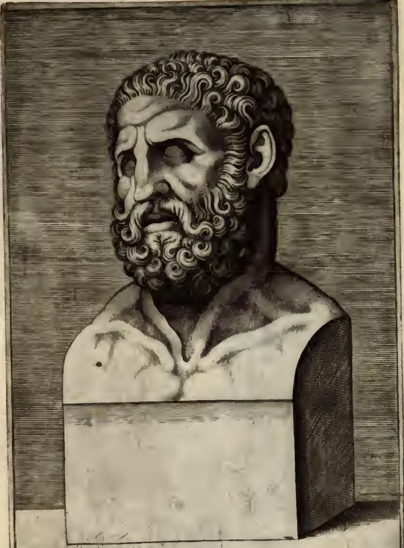
In hortis Cardinalis de Medicis prope villam Iulij III. Pont. Max.

XXXIV

Apud Card. Caesium.
XXXV.

Apud Paulum Bufalum ciuem Ro. XXXVI

Apud Card. Caesium.
XXXVII

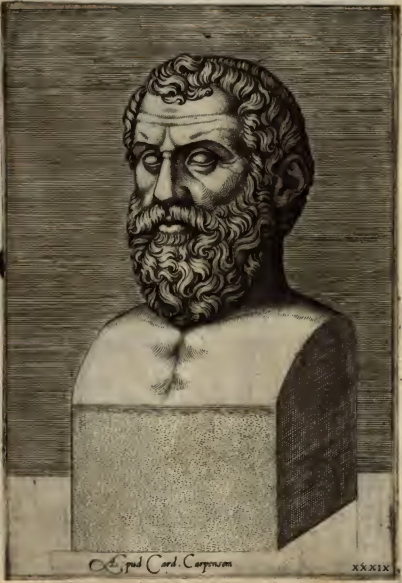

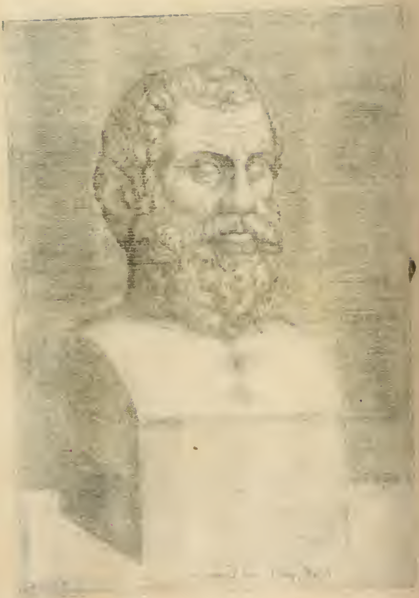

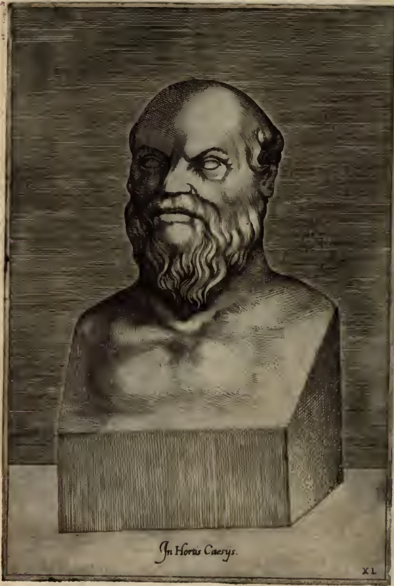
Apud Card. Carpensem.

XXXVIII

Apud Card. Carpensem
XXXIX

Jn Hortis Caesijs.

XL

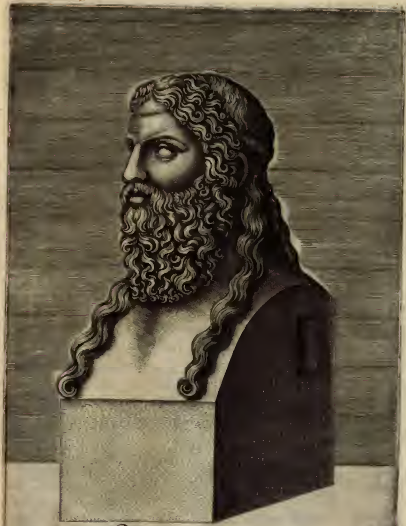

Apud Card. Caesium.

XLI.

Apud Card. Caesium.

XLII

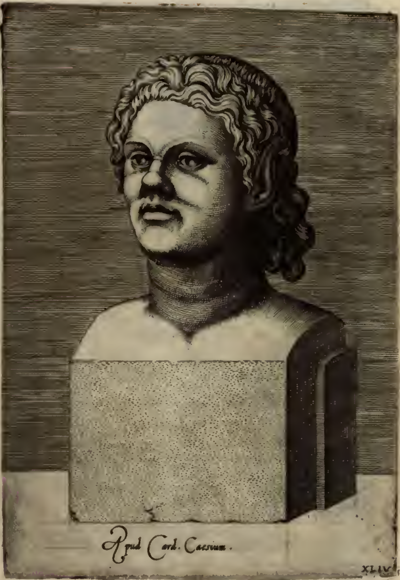

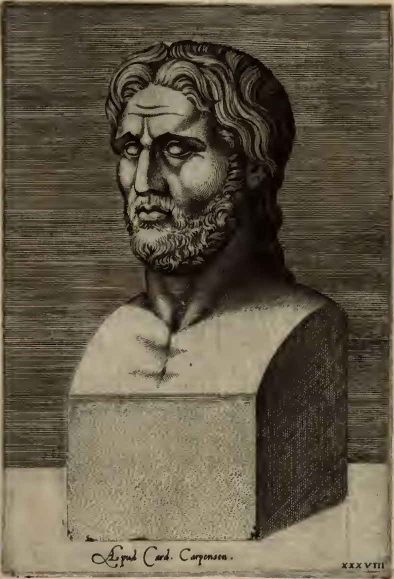
In hortis Cardinalis de Medicis prope villam Iulij III. Pont. Max.

XLIII

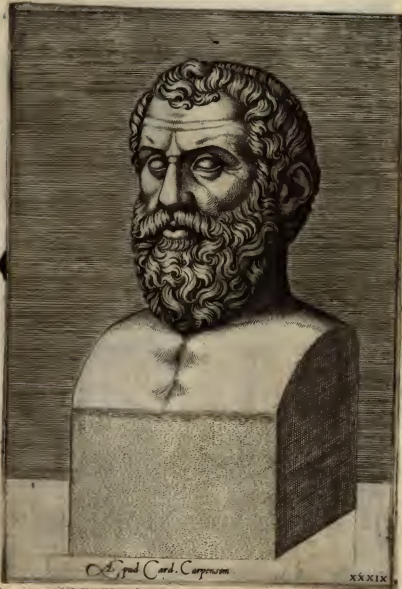

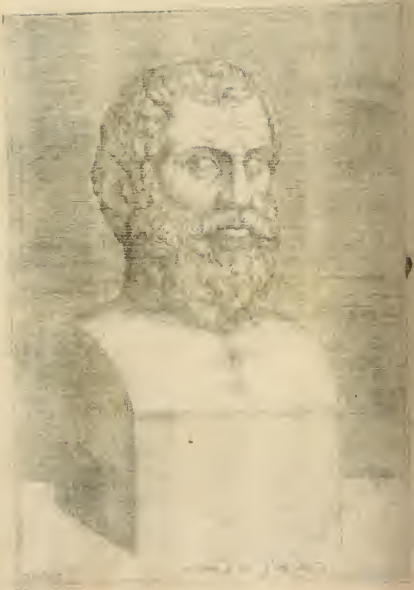

Apud Card. Caesium.
XLIV

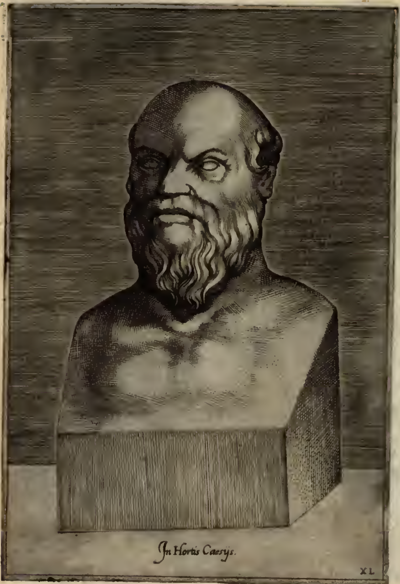

Apud Card. Carpensem.
XXXVIII

Apud Card. Carpensem.
XXXIX

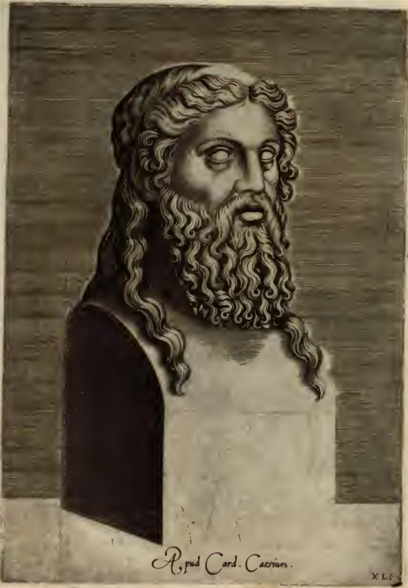

Jn Hortis Caesijs.

XL

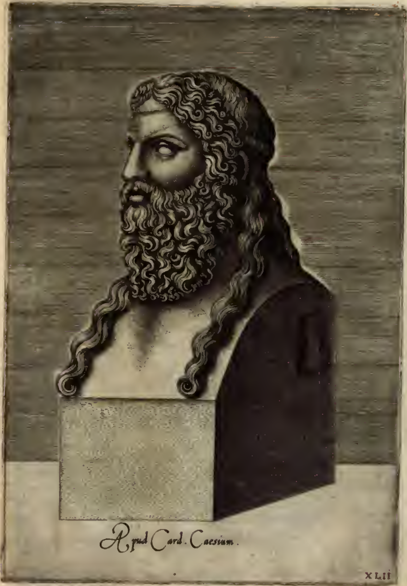

Apud Card. Caesium.

XLI

Apud Card. Caesium.

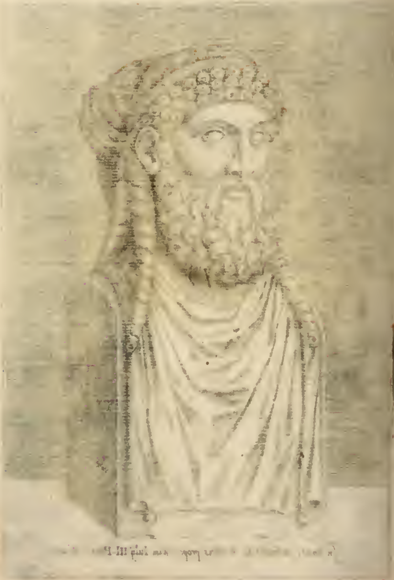
XLII

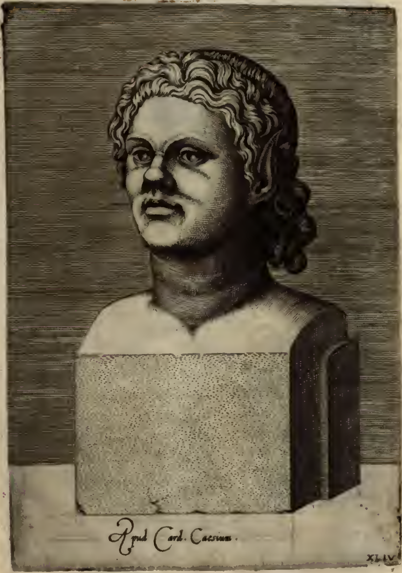

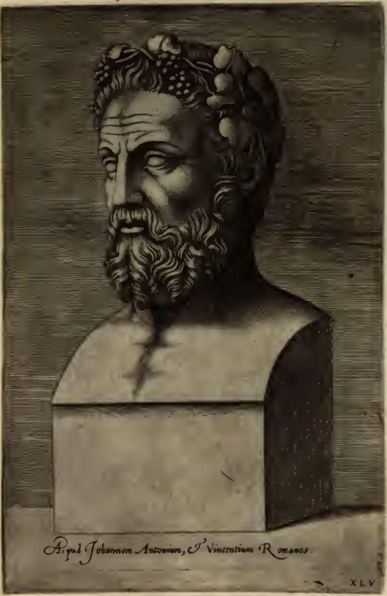
In hortis Cardinalis de Medicis prope villam Iulij III. Pont. Max.

XLIII

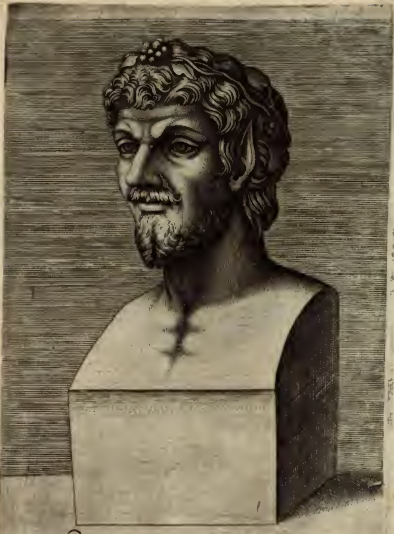

Apud Card. Caesium.
XLIV

Apud Johannem Antonium, & Vincentium Romanos.
XLV

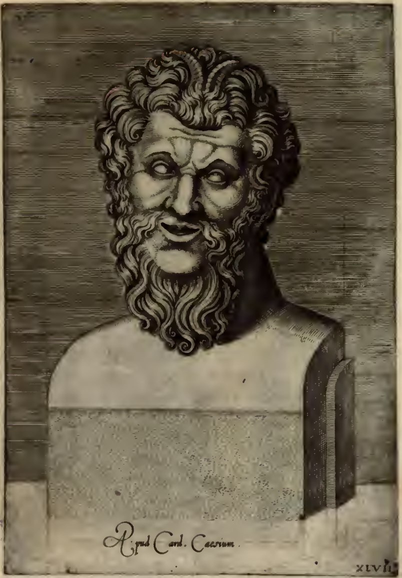

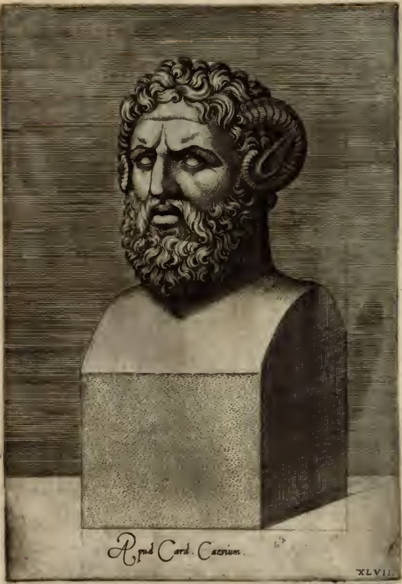
Apud Johannem Antonium, & Vincentium Romanos.

XLVI

Apud Card. Caesium.
XLVII

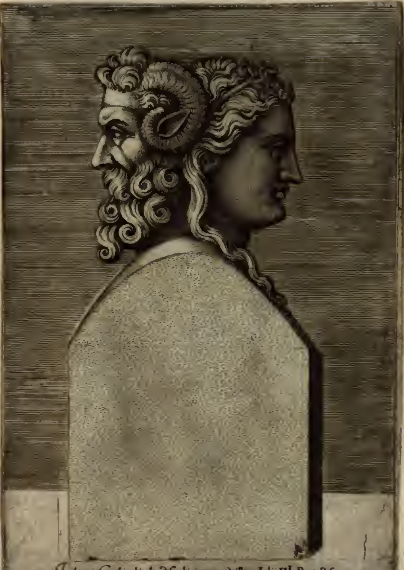

Apud Card. Cæsium.

XLVII.

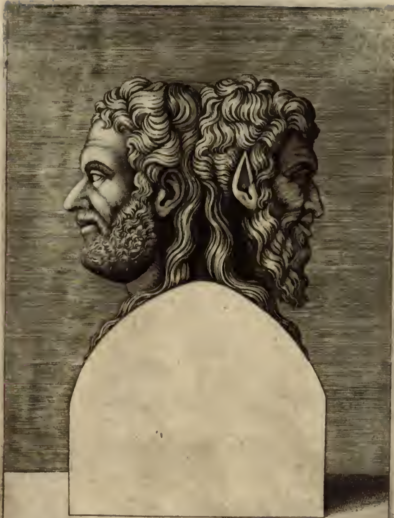

In hortis Cardinalis de Medicis prope villam Iulij III. Pont. Max.

XLIX

Apud Johannem Antonium, & Vincentium Romanos.

In hortis Cardinalis de Medicis prope Villam Iulij III. Pont. Max.

LI

In hortis Cardinalis de Medicis prope Villam Iulij III. Pont. Max.

LII

